

Л. М. Ніколенко

E-mail: L.nikolenko1@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК ОСОБИСТІСНО ЦІННА ЯКІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Домінантою суспільства ХХІ ст. стало звернення до культури й духовного світу людини, зокрема орієнтація на культуру як на важливий чинник духовного оновлення суспільства і окремої особистості. Це диктує необхідність побудови нових умов професійної підготовки фахівця. Актуальним є створення підґрунтя для того, щоб заохочувати студентів до оволодіння важливими професійними компетенціями, а викладачів – до упровадження новітніх технологій щодо їх формування.

В умовах інформаційного суспільства значно зростає вага такої особистісної якості, як педагогічна культура, оскільки стати професіоналом у сфері діяльності «людина-людина» можливо лише за умови усвідомлення своєї професії через призму загальнокультурних цінностей в єдиному цілому з поняттям особистої культури.

На наше переконання, педагогічна культура – найважливіша складова професійної культури не тільки педагога, але й представників усіх професій, діяльність яких заснована на взаємодії з людьми, а особливо – з дітьми.

Педагогічна культура є частиною загальнолюдської культури. У ній втілені духовні цінності освіти і виховання (педагогічні знання, теорії, концепції, накопичений педагогічний досвід, професійні етичні норми) та матеріальні (засоби навчання і виховання), а також способи творчої педагогічної взаємодії, які сприяють соціалізації особистості у конкретних історичних умовах. Людина культури – це духовно багата особистість, яка володіє творчими здібностями, віддана своїй справі, захоплена нею. Формування такої особистості передбачає розвиток духовних потреб пізнання й самопізнання, краси, спілкування, творчості, пошуку сенсу життя, щастя, наявність ідеалу. Для того, щоб виховати саме такого фахівця, потрібно реформувати зміст вищої освіти таким чином, щоб він орієнтував майбутнього фахівця на загальнолюдські цінності, світову й національну духовну культуру, котрі, інтеріоризуючись, складуть основу педагогічної культури студента.

У розгляді феномену «педагогічна культура» насамперед ґрунтуємося на провідній ідеї акмеологічного підходу (О. Бодальов, А. Деркач, В. Зазикін, Н. Кузьміна, В. Максимова, Л. Рудкевич) про конструктивну інтеграцію особистісної й професійної основ на підставі реалізації творчого потенціалу.

Ця ідея дозволяє розглядати питання розвитку педагогічної культури на різних вікових етапах онтогенезу особистісної зрілості суб'єкта професійної діяльності: від професійного самовизначення, отримання відповідної освіти до самоактуалізації у професійній діяльності [5].

Термін «педагогічна культура» вперше увів В.О. Сухомлинський у праці «Розмова з молодим директором школи». Учений підкреслював, що

педагогічна культура означає достатньо високий рівень опанування соціокультурними цінностями людства. Він наполягав, що суспільство майбутнього має бути гуманним і побудувати його можуть тільки добрі, мудрі, досвідчені люди, а виховати таких людей можуть тільки розумні, вдумливі професійні вчителі, що володіють методами гуманної педагогіки та педагогічною культурою [4].

У наукових працях інших дослідників (О. Куцевол, С. Сисоєва, Т. Іванова, І. Бех та ін.) підкреслюється, що культура взагалі є важливим аспектом людської діяльності, яка реалізується у різних видах професійної діяльності.

Вітчизняні дослідниці Є. Бондаревська і Т. Білоусова трактують педагогічну культуру як частину загальнолюдської культури, де знаходять відображення духовні і матеріальні цінності освіти й виховання, а також способи творчої педагогічної діяльності, потрібні для здійснення історичного процесу зміни поколінь, соціалізації особистості; складну систему, що самоорганізується та інформаційно наповнюється наукою, релігією, мистецтвом, моральними підвалинами суспільства й репродукується новим поколінням у вигляді духовно-естетичних і морально-етичних норм [1].

У наукових роботах російських дослідників педагогічна культура визначається як характеристика цілісної особистості педагога, показник його гуманної педагогічної позиції, що поєднується з творчим ставленням до справи та проявляється як у професійній діяльності, так і у педагогічному спілкуванні (О. Попова) [3]; умова готовності до професійної діяльності, показник її ефективності й високого рівня самореалізації особистості (Г. Звездунова) [2].

Огляд наукових праць, що стосуються феномену «педагогічна культура» показав, що це поняття ще не має загальноприйнятого наукового визначення.

Відповідно до погляду на педагогічну культуру як необхідну загальнопрофесійну комплексну якість майбутнього фахівця, виділяємо такі її структурні компоненти:

- стійка професійна спрямованість, яку розглядають як складне особистісне утворення, що є потребо-мотиваційною сферою людини;
- професійна компетентність (здатність зрозуміти потреби інших людей, раціонально спрямувати зусилля і засоби на вирішення поставлених задач);
- моральна стійкість особистості, що дає змогу зберегти психічне здоров'я в умовах несприятливого соціуму;
- креативність, яка проявляється в інтелектуально-творчій ініціативі, гнучкості й оригінальності мислення;
- емпатія – співпереживання, адекватна реакція на вчинки й почуття інших людей;
- самоконтроль та саморегуляція – здатність людини керувати собою на основі сприймання й усвідомлення власних психічних станів і поведінки;

контроль за власною діяльністю за допомогою порівняння наміченої програми та виконаних дій.

Таким чином, широке впровадження терміна «педагогічна культура» відображає підвищений інтерес до можливостей творчого саморозвитку фахівця, вияву у нього рефлексії, позитивного самоствавлення й спрямованості на постійне вдосконалення. Педагогічна культура як явище громадського життя охоплює все різноманіття проявів педагогічної дійсності, утворюючи складну динамічну систему.

Література:

1. Бондаревская Е. В. Основы педагогической культуры учителя : [спецкурс] / Е. В. Бондаревская, Т. Ф. Белоусова. – Ростов-на-Дону : РГПИ, 1989. – 40 с.
2. Звездунова Г. В. Колледж как среда становления основ педагогической культуры : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Звездунова Галина Викторовна. – Ростов н/Д, 1998. – 183 с.
3. Попова Е. В. Психолого-педагогическая компетентность учителя как условие повышения педагогической культуры : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Попова Елена Васильевна. – Ростов н/Д, 1996. – 221 с.
4. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори в п'яти томах. – Т. 4. – К. : Рад. школа, 1976. – С. 393-628.
5. [Електронний ресурс] : <http://readbookz.com/book/172/5426.html>